

Denizaltı kayalarının taharrisi

Yazan :
Annales. Hydrographique

Çeviren : Ön Yzb.
Yadigâr Çölgeçen

Deniz mesaha metotlarından bahseden kitaplar, kayaların taharrisi hakkında umumî bir malûmat verirler. Halbuki kayalık sahalarda, tehlikeli kayaların aranması, deniz mesahacılığının en ince ve mühim bir safhasını teşkil eder.

Bazı memleketlerde bilhassa (Bretagne) sahillerinde kayalar çok sivri bir teşekkül arzетmekte ve meri iskandil usulleri bunların keşiflerine kâfi gelmemektedir. Hatta kayalık bulunsa bile kaya üzerine sarılı bulunan (goemone) [*] lar, iskandil kurşununun kaymasına sebebiyet vermekle; kaya üzerindeki su irtifasının sihatli olarak elde edilmesini müşkülleştirir.

Yeni mesahalarda azamî sıhhat aranılmakla kayaları arama vazifesini deruhde edecek hidrograf subaylarına muhtelif hal-ler karşısında tatbik edilecek metotların bir hûlasasını yapmayı faideli bulduk.

1 — Muntazam iskandiller.

Kayalık bir deniz dibini etüt için düşünülecek ilk nokta bir çok makta'lar elde edecek veçhile sistematik muntazam iskandiller yapmaktır. Eğer deniz dibi hakkında iptidai bir

[*] Iyot istihsal olunan gayet uzun saza benzer deniz nebatı.

malûmata malik isek; suyun derinliğine göre bu maktaları az veya çok aralıklı iskandil hatları ile gayet itinalı bir şekilde çıkarmak icabeder. Mümkün olduğu kadar tahtelbahir vadiler şakuli olarak kesilmelidir.

Elimizde mevcut hartalarda iskandil iş'arları eyi bir şekilde tertip edilmiş ise, kayalı kısımları ihtiva eden sahalar, iskandil hatları ile teksif olunmalıdır. Yani iki makta arasında açıklığı daraltmak üzere iskandil hatları arası ikinci bir hat veya kesik hat manzumesi ile doldurulmalıdır. Bilhassa topuklarda birbirini kateden iki sistem iskandil hattını tertip etmek muvafık olur.

Hidrografi kitapları bu neticeye varmak için lâzımgelen güzel usulleri cami bulunmakla biz burada (redaction) çalışmasının vakit gaip etmeksizin zamanında yapılması lâzımgeldiğini ilâve ve netice olarak tekmil iskandillerin, taharrinin hitamından evvel hartaya dökülmesi icabedeceğini kaydetmekle iktifa edeceğiz.

2 — Devamlı iskandil.

Birinci çalışma ile tanılan kayalık noktaların üzerlerine met ve cezir ile havanın en müsait zamanında ayrı ayrı gitmek lâzımgelir. Bu hava şartları gayet az olmasına binaen bu çalışma için mesaha gemisinin tekmil deniz vasıtalarını bir araya toplamak icabeder. Hidrografi subayının emri altında kendisini hamil deniz vasıtasına ilâveten iskandil işi için teçhiz edilmiş vasıtalarda bulunmalıdır.

Tedkik edilecek saha şamandıralarla çerçevenir ve gayet sık iskandil hatları ile üzerinde sistematik iskandiller yapılır. Mesaha subayının bulunduğu vasıta muayyen bir iskandil hattı üzerinde iskandil yaparken tarafeyninde ve bir kaç

metre açığında bulunan iki vasıttan (filika) kendisine muvazi olarak iskandiller yapılmalıdır. Bu filikalardan yapılacak iskandilleri mesaha subayının duyabilmesi için, iskandilcilerin iskandil iş'arlarını yüksek sesle söylemeleri icabeder. Her bir iskandilcinin bildirmekde bulunduğu iskandil iş'arları üzerinde bir tashihe meydan vermemek için iskandil savlolarını gemiden ayrılmadan önce tashih edilmiş bulunmasına dikkat edilmelidir. Bu metotla, etüt edilen saha içerisinde kayalığın en sivri tepeleri aranılır. Üzerinde nazarı dikkati celbedecek bir derecede su bulunan noktalar üzerinde; iskandilleri yapan vasıtalarından yeniden şamandralar atılır. Bu şamandralar etrafında yeniden iskandil yaparak reis noktası etrafında muhtelif derinlikler çıkarılır. Yeni iskandil esasında en az suyu bulan deniz vasıtası üzerine yanaşılacak ve iskandil kurşununun mütevaliyen sık sık denize değdirmek sayesinde kayanın sivri tepesi aranır ve bulunur. Bu nokta üzerinde kattı rasatları yapabilmek üzere ikinci bir şamadıranın atılması şayanı tavsiyedir. Eğer kayalıklı mahal gayet dar ise, en az iskandil iş'arını bulan iskandilciye iskandil kurşununun denizde bırakması bildirilir ve vasıtanın dümencisi küreklere kumanda ederek iskandil savlosunu şakuli tutmaya çalışır.

Eyi metotlardan biri de akıntıya karşı koyarak hareket etmektir. Şöyleki; şekli hafif tertip malûm bulunan kayanın münhat kısmına iskandil kurşunu dibe bırakılır ve iskandilcinin muayyen zaman aralıklarında iskandil savlosunu birkaç desimetre yukarı alması tenbih edilerek filika akıntıya kapatılır. İskandilci deniz dibi ile gayet kısa ve sık olarak teması muhafaza ederek gittikçe azalan iskandilleri bildirir. Tedricen kurşun kayanın resine vasil olarak kayanın ceryandan olan tarafına geçer. Bu suretle her bir vasıta dibin bir maktasını

çıkarmış olur. En yüksek noktayı veren maktânı etrafında gruplanarak kayanın reisi bu usul sayesinde gayet sihatli olarak bulunur. Kayanın resine bir şamandıra atıldıktan sonra en iyi tekâtu veren maddelerin arasındaki zaviyeler rasat edilerek punt (istasyon) yapılır.

Her bir iskandil grubu biri büyük ve diğerleri küçük olmak üzere birkaç filikadan tereküp eder. Vasıtaların küçüklüğü manevre kabiliyetinin fazlalığını temin etmekle beraber dört erle (serdümen ve iskandilci dahil) teçhiz olunması ve bir birlerini rahatsız etmeksizin bankın üzerinde çalışmalarını mümkün kılar. Kayalıklı mahale kadar filikalar mesaha gemisi ile hisa edilmiş bir vaziyette taşınmalıdır. Bunları suya bıraktıktan sonra nezaret altında bulundurmak üzere gemi biraz açıkğa demirler. Her bir grup vazifesini bitirince diğerinin yanına gelüp bekler. Neticede, bir sıklık aranmasında bir çok filikalar kullanmakla, havanın ve suların en münasip hallerinde âzami derecede istifade edilerekten, nazarı dikkate alınan saha sistematik olarak sık bir iskandil şebekesi ile kaplanılmış olur. Bundan başka bir tek deniz vasıtası ile elde edilmesi imkânı olmayan kayalığın şekli hakkında da mesaha subayına esaslı bir fikir verilmiş olur.

3 — İğriplar [*]

İğriplar bir geçit veya bir sahada muayyen bir iskandil iş'arından daha az bir suyun (kaya veya leş) bulunmadığına kati bir kanaat elde etmek hususunda kullanılır.

Büyük bir balıkçı ağına benzeyen ıgrip kullanılabacağı sahaya akıntıya amut bir vaziyette gerilir. Geçit temiz ise ıgrip

Yeni mesaha kitapları ıgriplanmamış bir deniz mesahasının tam bir sihat arzdemeyeceğinde müttetikler.

akup gider, şayet bir maniaya tesadüf ederse takılıp kalır. Akıntı olmayan yerlerde ıgrip iki ucundan yedeğe alınarak azami 2 mil süratle çekilir. Muhtelif maksatlarda kullanılan bir çok şekilde ıgriplar mühendisler tarafından etüt edilmişlerdir. Bizim burada tarif edeceğimiz şekil 15-20 kulaç derinliğindeki sahalarda eyi neticeler elde edilmiş, ucuz ve yapılması basit bir modeldir

İgrip, şekilde görüldüğü üzere bir şamandra, bir demir ve demir savlosu ile üst ve alt rabit halatlarından müteşekkil takımların bir birine eklenmesi ile elde edilir.

Şamandralar (a), 50 s/m. kutrunda saç levha veya mantardan yapılabilir. İgrip demirleri (d) şamandrayı batırmayacak bir ağırlıkta (20 kilo) olmalıdır. Demir savlosu 27 m/m lik tel halattan ve rabit halatlarında 27 m/m lik tellerle 20 şer metre uzunluğunda yapılmalıdır.

Şamandra kuvvei sebhiyesinin bir takımı yüzdürecek bir kifayette olması lâzım geleceği tabiidir.

Taranacak sahanın genişliğine göre takım adedi tesbit olunur. İgrip irtifai ise mezkûr sahadaki asgarî suya göre ayar olunur.

İgrip kullanılacağı zaman denize kurularak indirilir. Güverte üzerine kış tarafda, meselâ sancağa şamandralar ve iskeleye de ıgrip demirleri dizilir, ve vasıtaya da rabit halatları yerleştirilir.

Geminin kış tarafına gelen bir filikaya birinci takımın şamandrasına bağlı yedek halatı verilir. Birinci takım teşkil eden ve diğerine rapteden üst ve alt rabit halatları denize dökülür. Badehu ikinci takıma ait parçalar denize bırakılır.

Gemi bu esnada gayet hafif süratle seyre geçeceğinden filika gemiden yavaş uzaklaşmakla denize arzu edildiği kadar takım dökülmüş olur.

Sonuncu takım denize bırakılmadan önce gemi tarafından yedeğe alınmış bulunan ikinci vasıtaya bu takımın yedek halatı verildikten sonra sonuncu takım da denize bırakılır. Gayet ağır bir yol ile ıgrip, taranacak sahada bulunan ve ameliatı takip ve nezaret edecek mesaha subayını hâmil vasıtaya doğru yedekte çekilir. Bu noktaya gelince, gemi, ıgrip akıntıya karşı amut koyacak ve merkezinide mesaha subayının bulunduğu vasıtaya getirmek üzere manevre yapar. Bu esnada ikinci vasıtanın yedek halatı gemiden bırakılmakla (çözülmekle) ıgrip umumi heyeti ile akıntının tesirine terk edilmiş olur.

Akıntının tesirile sürüklenmekte bulunan ıgrip bir maniaya takıldığı takdirde mesaha subayı derhal bu nokta üzerine giderek beraberinde bulundurduğu şamandrayı bu noktaya demirler, ve malûm usullerle bu noktadaki mania üzerindeki en az suyu istihraç eder. Bir çok yerlerde kullanılan bu ıgrip her defasında iyi netice vermiştir.

Akıntısız yerlerde, ıgrip, yedek halatlarını hâmil motorlarla saatte âzamî iki mil süratle yedeğe alınır. ıgripin arzu edilen saha üzerinden geçüp geçmediğine kanaat hasıl etmek için; her iki motor, en az iki rasıd ve bir filika bordu ile teçhiz edilir; muayyen vakit aralıklarında sık sık zaviyeler kesdirek punt yapılır ve puntların ıgrip hududu üzerine düşüp düşmediği kontrol ve icabı halinde müşterek manevre ile ıgripa lâzım gelen istikameti aldirmek icap eder.

4 — Kayalar üzerinde kuş bakışı.

Suyunun şeffaflığı müsait bulunan denizlerde, deniz altı kayalarının taharrisi için gemi çanaklığından çok istifade edilir. Gemicilerin, mesahası yapılmamış kayalıklı bir sahada

seyrüsefer ederken çanaklıktan tehlikeyi zamanında sezerek hareket ettikleri malûmdur. Sükûnetli havalarda ve hafif akıntılı yerlerde tecrübeli bir gemici gözüntün su üstündeki temevvüçlerden suyun derinlikleri hakkında kesdirmeler yaptıkları çok vakidir.

Müsait ve sükûnetli havalarda tayyarelerden alınacak fotoğraflardan bu hususda azami derecede istifadeler temin olunacağı unutulmamalıdır.

Fotoğrametri (hava) nin deniz mesahacılığına katiyetle kabul edildiği bir devirde bunu zikretmeyi fazla bile buluruz.

5 — Süngerci aynası.

Demirden istüvane şeklinde, kaidesi camlı ve içerisi beyaz boyalı süngerci aynası ile müsait havalarda kavalıklara bakmak faideden hali değildir. Bazı memleket balıkçıları deniz sathına yağ dökerek bundan istifade etmişlerdir.

6 — Mahalli malûmat.

Mesahası yapılacak limanlarda, yerli gemici ve bilhassa balıkçıların malûmatına baş vurmak mesahacılığın başlıca bir şartını teşkil eder.

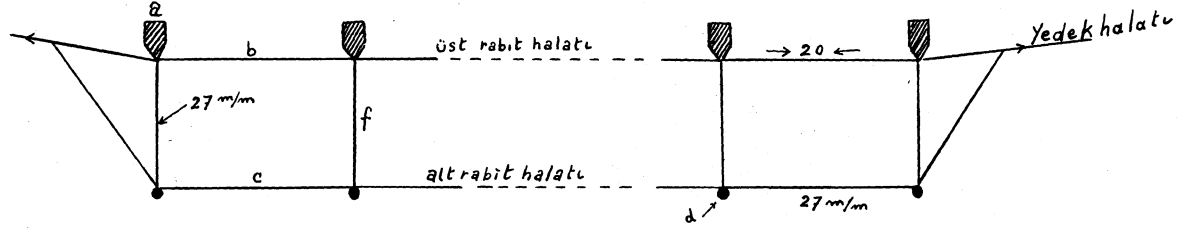
Fransa hükûmeti, hartada gösterilmeyen tehlikeli kayalıkları bildirecek gemicilere ikramiye verilmesini 27 mayıs 1898 tarihli karar ile hidrograferleri mezun kılmıştır. Yerinde olan bu fevkalâde düşünüşten ehemmiyetli neticeler elde edilmiştir.

İçlerinden çoğunun bir deniz hartasını okumasını beceremiyen balıkçılar iyi bir rehberlikle ağızlarından kıymetli malûmatı almak kolaydır.

Bununla beraber, balıkçıların bildikleri ile iktifa etmeyüp ince ve uzun mesai neticesile banklarda mevcut en az suyu

çıkarmak deniz altı ve üstü seyri sefaini için ehemmiyetini anlatmaya lüzum yoktur.

İhmallerin milyonlar kıymetinde güzel gemileri harap edeceği gibi kara sularımızda ecnebi gemilerini yaralamak ile millî şerefimize nakise vereceğimizi unutmamalıyız.

a : şamandra

b : üst rabit halatı 20 m/m, 20 metre lik

c : alt " " 27 m/m, 20 "

d : ağırlık 20 Kilo

f : Demir savlosu 27 m/m 40-50 metre